
Naar een aparte rechtbank voor de politie: een nadere positiebepaling

In november 2017 bracht de Stichting Maatschappij en Veiligheid (SMV) een advies uit om voor de politie een aparte rechtbank in te stellen¹. Aanleiding was de volgende passage uit het thans vigerende regeerakkoord:

In zaken waarin politiemensen zich voor de rechter moeten verantwoorden voor het aanwenden van geweld, worden deze zaken snel en deskundig behandeld door één daartoe aangewezen bestaande rechtbank².

In het advies schetste de SMV het dilemma waarmee politiemensen kunnen worden geconfronteerd bij het gebruik van aan hen toegekende geweldsmiddelen. Indien zij moeten optreden en in een *split second* besluiten tot het gebruik van geweld, kan achteraf altijd worden geoordeeld over mogelijke inschattingsfouten. De SMV gaf het belang aan van het kritisch blijven volgen van het gebruik maken van geweld door politieambtenaren, maar constateerde tevens dat het zonder politieke kennis niet te billijken om over deze zaken te oordelen. Overigens zijn vele politiemensen het met deze stellingname eens.

Oorspronkelijk voorstel van de SMV

In het oorspronkelijke voorstel stelde de SMV voor om naar analogie van de militaire strafrechtspraak bij een aangewezen rechtbank een meervoudige politiekamer te vormen voor strafzaken ten aanzien van het gebruik van geweld door politiemensen. In deze meervoudige politiekamer zouden rechters met politieke expertise zitting moeten hebben. De SMV gaf aan dat deze rechters moeten kunnen oordelen over het handelen van politiemensen, ook in bedreigende omstandigheden die politiemensen kunnen nopen tot het gebruik van geweld. Dat vergt inzicht en begrip voor het noodzakelijke optreden van politiemensen, dat vaak niet te voorspellen is. Geconfronteerd met iedere vorm van onveiligheid dient een agent immers op te treden. Dat optreden kan achteraf als adequaat of niet-adequaat worden beschouwd, maar optreden zal hoe dan ook noodzakelijk zijn. Inschattingsfouten kunnen daarbij voorkomen.

Met dit voorstel kwam de SMV tegemoet aan het verlangen van politiemensen dat er bij toetsing en beoordeling van het gebruik van geweld recht wordt gedaan aan de bijzondere positie die zij in onze samenleving innemen. Ook bood het voorstel aan politiemensen zekerheid dat zij bij eventuele

¹ Stichting Maatschappij en Veiligheid (SMV), *Naar een aparte rechtbank voor de politie: een voorstel voor de concrete invulling*, Den Haag, november 2017.

² VVD, CDA, D66 en ChristenUnie, *Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021*, 10 oktober 2017.

strafzaken ten aanzien van het gebruik van geweld erop kunnen rekenen dat politiële deskundigheid is betrokken bij rechterlijke oordeelsvorming.

De SMV stelde de samenstelling van de meervoudige politiekamer naar analogie van de militaire strafrechtspraak als volgt voor³:

- twee leden van de rechterlijke macht die ook zitting kunnen hebben in de reguliere kamers van de rechtbank;
- een jurist die werkzaam is bij de politie. Omdat deze jurist geen deel uitmaakt van de rechterlijke macht, dienen wel rechtspositionele regelingen voor rechterlijke ambtenaren op deze functionaris van toepassing te worden verklaard.

Om de politiële deskundigheid van het Openbaar Ministerie te waarborgen achtte de SMV het noodzakelijk om naar analogie van de militaire strafrechtspraak bij het arrondissementsparket een 'bureau verbindingsofficier politie'⁴ onder te brengen. De SMV stelde voor om de politie-juristen die door de Nationale Politie bij dit bureau zouden worden gedetacheerd, hun werkzaamheden onder verantwoordelijkheid van de hoofdofficier van justitie te laten verrichten.

Nadere positiebepaling

Naar aanleiding van het oorspronkelijke voorstel heeft de SMV van verschillende zijden reacties gekregen. Dit commentaar is voor de SMV aanleiding geweest tot een nadere positiebepaling. Deze nadere positiebepaling heeft betrekking op:

- de reikwijdte van de werkzaamheden van de aparte rechtbank voor de politie;
- de vereiste politiële deskundigheid van de zittende en staande magistratuur.

Reikwijdte van de aparte rechtbank voor de politie

In de bijgestelde visie van de SMV beperkt de aparte rechtbank voor de politie zich niet meer tot strafzaken waarbij politiemensen zich voor het gebruik van geweld moeten verantwoorden. De SMV acht het thans noodzakelijk dat voor álle strafzaken tegen politiemensen⁵ een aparte landelijke rechtbank wordt aangewezen. Dat betekent dat er voor eenvoudige zaken⁶ naast een aparte meervoudige politiekamer ook een aparte politie kantonrechter dient te worden aangewezen. Overigens is hier bij de militaire rechtspraak ook sprake van. De SMV komt met deze verruiming van de reikwijdte gelet op de bijzondere taak en positie die politiemensen in onze samenleving innemen.

Voor zaken in hoger beroep blijft de SMV een politiekamer bij het corresponderende gerechtshof van de aangewezen rechtbank noodzakelijk achten.

³ www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Gelderland/Over-de-rechtbank/Organisatie/Paginas/Militaire-kamer.aspx, geraadpleegd op 10 november 2017.

⁴ www.om.nl/onderwerpen/militaire-zaken/militaire-kamers, geraadpleegd op 10 november 2017. Bij het parket in Arnhem waar de militaire rechtspraak plaatsvindt is een 'bureau verbindingsofficier krijgsmacht' gevestigd.

⁵ Denk bijvoorbeeld aan het lekken van informatie, diefstal etc.

⁶ Denk bijvoorbeeld aan snelheidsovertredingen etc.

Vereiste politieke deskundigheid van zittende en staande magistratuur

In de bijgestelde visie neemt de SMV afstand van de gedachte dat de politieke deskundigheid van de zittende en staande magistratuur bij strafzaken tegen politiemensen alleen kan worden gewaarborgd door het aanstellen van politie-juristen in de aangewezen rechtbank en het Openbaar Ministerie. De SMV acht het nog steeds van het grootste belang dat er bij strafzaken tegen politiemensen bij de zittende en staande magistratuur politieke deskundigheid aanwezig is. Aanstelling of detachering van politiemensen biedt een mogelijkheid daartoe. Maar er zijn natuurlijk ook andere mogelijkheden om in de vereiste politieke deskundigheid te voorzien.

Onverlet blijft dat de vorming van een politiekamer en politiekantonrechter bij een aangewezen rechtbank de eenheid van rechtspraak ten aanzien van politiemensen kan bevorderen. In de huidige situatie is het immers mogelijk dat bij de ene rechtbank een agent wordt veroordeeld, terwijl een andere rechtbank voor een soortgelijk incident een agent vrijspreekt.